

ABÚS SEXUAL INFANTIL: VALORACIÓ PSICOSOCIAL DES DE L'ÀMBIT DE LA JUSTÍCIA

BUTLLETÍ DE DIFUSIÓ DE RECERQUES

INVESTIBREU

Presentació

Una de les línies estratègiques de recerca prioritàries del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (CEJFE) és l'àmbit de la victimologia. La finalitat dels estudis que es fan o es financen des del Centre és aportar coneixement i fer recomanacions de millora al Departament de Justícia i a la resta d'agents socials i institucions implicats en l'atenció a víctimes de delictes, per tal de, entre altres aspectes, minimitzar l'impacte d'una segona victimització.

L'atenció a víctimes resulta especialment complexa quan parlem de menors d'edat ja que la seva capacitat d'expressar-se i defensar-se és encara molt minsa i la protecció dels adults és més necessària. Si a més parlem de menors víctimes de delictes sexuals la complexitat de l'abordatge augmenta, tant per la pròpia naturalesa dels fets com perquè, tot sovint, són comesos per ofensors que tenen una proximitat parental o relacional amb la víctima. En aquests casos, els professionals requereixen de molts coneixements i experiència per afrontar l'atenció als menors, i la formació i la recerca esdevenen claus per garantir la millora contínua de les seves actuacions.

Les recerques que presentem a continuació són dos bons exemples d'aquest intent d'aportar coneixement i de millorar els proces-

Presentación

Una de las líneas estratégicas de investigación prioritarias del Centro de Estudios Jurídicos y Formación Especializada (CEJFE) es el ámbito de la victimología. La finalidad de los estudios que se realizan o se financian desde el CEJFE es aportar conocimiento y hacer recomendaciones de mejora al Departamento de Justicia y al resto de agentes sociales e instituciones implicadas en atención a la víctima de delitos, para que, entre otros aspectos, se minimice el impacto de una segunda victimización.

La atención a víctimas resulta especialmente compleja cuando nos referimos a menores de edad ya que su capacidad de expresarse y defenderse es todavía muy débil y la protección de los adultos es más necesaria. Si a todo esto añadimos la variable menores víctimas de delitos sexuales, la complejidad en el abordaje aumenta, tanto por la propia naturaleza de los hechos como porque, a menudo, son cometidos por ofensores con proximidad parental o relacional con la víctima. En estos casos, de los profesionales se requieren muchos conocimientos y experiencia para afrontar la atención a los menores. La formación y la investigación se convierten en elementos clave para garantizar la mejora continua de sus actuaciones.

Las investigaciones que presentamos a continuación son dos buenos ejemplos de este intento de aportar conocimientos y mejora

sos d'atenció a menors víctimes de delictes sexuals. Els dos estudis han rebut el suport econòmic del CEJFE a través de la convocatòria pública anual d'ajuts a la recerca.

En la primera recerca, becada l'any 2009, s'analitza una mostra de 100 casos de menors d'edat presumptes víctimes d'abús sexual que van ser atesos per l'Equip d'Assessorament Tècnic Penal, dependent del Departament de Justícia, i es descriuen les característiques psicològiques, socio-demogràfiques i judicials d'aquests menors.

En la segona recerca, becada l'any 2010, s'han entrevistat 135 infants preescolars de 3, 4 i 5 anys amb 3 models d'entrevista diferents. La finalitat última és avaluar l'eficàcia dels diferents models d'entrevista forense per recordar un fet emocionalment significatiu, i veure quin d'ells podria ser aplicable a víctimes d'abús sexual i/o de maltractament familiar.

Característiques psicosocials i judicials dels menors implicats en denúncies d'abús sexual

Autors: Lourdes Alarcón Romero; Rosa M. Aragonés De La Cruz; Maria Bassa Bertran; Montserrat Farran Porté; Joan Carles Guillén Villegas; Xavier Juncosa Font; Sandra López Ferré; Rosa Querol Tous; Laia Toro Martí

Introducció

Els delictes contra la llibertat sexual a la infància són un greu problema social atesa l'especial vulnerabilitat dels menors i l'impacte que el delicte pot suposar per a ells mateixos i també per al seu entorn familiar. En el cas dels menors que arriben al sistema judicial, aquesta vulnerabilitat augmenta perquè encara no han completat el seu desenvolupament psicosocial que, en conseqüència, pot veure's afectat tant per l'efecte primari de l'agressió en sí mateixa com per la victimització secundària que pot sorgir arran del seu pas pel sistema judicial i de les actituds adoptades pels adults que els envolten.

La present investigació parteix de la necessitat de conèixer de forma objectiva les característiques psicològiques, socio-demogràfiques i judicials dels menors presumptes víctimes d'abús sexual derivats a l'Equip d'Assessorament Tècnic Penal de Barcelona (EATP), atès que si bé existeixen múltiples estudis descriptius amb aquest tipus de població en altres contextos, en altres àrees del territori nacional o en altres països, mai s'havia realitzat

de procesos de atención a menores víctimas de delitos sexuales. Los dos estudios han recibido la ayuda económica del CEJFE a través de la convocatoria pública anual de ayudas a la investigación.

En la primera investigación, becada el año 2009, se analiza una muestra de 100 casos de menores de edad presuntas víctimas de abuso sexual que fueron atendidos por el Equipo de Asesoramiento Técnico Penal, dependiente del Departamento de Justicia. Se describen las características psicológicas, socio-demográficas y judiciales de estos menores.

En la segunda investigación, becada el año 2010, se han entrevistado 135 niños preescolares de 3, 4 y 5 años mediante 3 modelos distintos de entrevista diferentes. La finalidad última es evaluar la eficacia de los diferentes modelos de entrevista forense para recordar un hecho emocionalmente significativo, y ver cual de ellos podría ser aplicable a víctimas de abuso sexual y/o de maltrato familiar.

Características psicosociales y judiciales de los menores implicados en denuncias de abuso sexual

Autores: Lourdes Alarcón Romero; Rosa M. Aragonés De La Cruz; Maria Bassa Bertran; Montserrat Farran Porté; Joan Carles Guillén Villegas; Xavier Juncosa Font; Sandra López Ferré; Rosa Querol Tous; Laia Toro Martí

Introducción

Los delitos contra la libertad sexual en la infancia son un grave problema social teniendo en cuenta la especial vulnerabilidad de los menores y el impacto que el delito puede suponer para ellos mismos y también para su entorno familiar. En el caso de los menores que llegan al sistema judicial, esta vulnerabilidad aumenta porque todavía no han completado su desarrollo psicosocial que, en consecuencia, puede verse afectado tanto por el efecto primario de la agresión en sí misma como por la victimización secundaria que puede surgir a raíz de su paso por el sistema judicial y de las actitudes adoptadas por los adultos que los rodean.

La presente investigación parte de la necesidad de conocer de forma objetiva las características psicológicas, sociodemográficas y judiciales de los menores presuntas víctimas de abuso sexual derivados al Equipo de Asesoramiento Técnico Penal de Barcelona (EATP), teniendo en cuenta que si bien existen múltiples estudios descriptivos con este tipo de población en otros contextos, en otras áreas del territorio nacional o en otros países, nunca se había realizado

un estudi d'aquestes característiques en el nostre context professional i dins d'un marc d'intervenció judicial.

Objectius i Metodologia

Del coneixement en profunditat de la població atesa en el nostre context se'n poden derivar, entre altres objectius, els següents punts d'interès:

1. Comparació amb altres estudis realitzats d'àmbit nacional i internacional
2. Creuament de variables analitzades
3. Conèixer possibles factors de risc
4. Prevenció de factors de risc
5. Difondre i posar a disposició dels professionals (personal sanitari, judicial, assistencial i policial) les conclusions de l'estudi realitzat

En el present estudi es van analitzar les dades de 100 menors presumptes víctimes de delictes contra la llibertat sexual, denunciats a la província de Barcelona i derivats al nostre servei per demanda judicial durant un període d'un any. Les principals variables analitzades es van agrupar en les àrees següents: antecedents del delicte (personals i sociofamiliars), variables relacionades amb el delicte (variables judicials, del presumpte agressor i de la intervenció del nostre servei) i conseqüències judicials, personals i sociofamiliars del delicte.

Quant a la metodologia emprada, es va construir un llistat de les variables rellevants objecte del nostre estudi, amb la finalitat d'obtenir una plantilla d'introducció de dades que sistematitzés la informació de cada cas i facilités el bolcat en el programa informàtic d'anàlisis estadístic. Cada variable va ser operativitzada rigorosament mitjançant la redacció d'un manual d'instruccions on constava la descripció concreta de cada variable i dels seus corresponents valors de resposta. En segon lloc es va determinar el període temporal durant el qual s'obtidrien les dades i, dintre d'aquest període, es van analitzar tots els casos que es corresponguessin amb una denúncia per abús sexual a un menor. Un cop realitzat l'informe pericial, el psicòleg de referència va realitzar un buidatge de la informació rellevant per al nostre estudi mitjançant l'emplenament de la plantilla d'obtenció de dades i la seva introducció posterior en el corresponent programa informàtic. En tercer lloc, una vegada introduïda la informació de tots els casos analitzats en el programa informàtic corresponent, es van realitzar les diferents anàlisis estadístiques que permetessin la valoració de les dades. En concret, i en un primer moment, s'han realitzat anàlisis bàsiques d'estadística descriptiva. Finalment, i després d'haver analitzat les dades, es

un estudio de estas características en nuestro contexto profesional y dentro de un marco de intervención judicial.

Objetivos y Metodología

Del conocimiento en profundidad de la población atendida en nuestro contexto se pueden derivar, entre otros objetivos, los siguientes puntos de interés:

1. Comparación con otros estudios realizados de ámbito nacional e internacional
2. Cruce de variables analizadas
3. Conocer posibles factores de riesgo
4. Prevención de factores de riesgo
5. Difundir y poner a disposición de los profesionales (personal sanitario, judicial, asistencial y policial) las conclusiones del estudio realizado

En el presente estudio se analizaron los datos de 100 menores presuntas víctimas de delitos contra la libertad sexual, denunciados en la provincia de Barcelona y derivados a nuestro servicio por demanda judicial durante un período de un año. Las principales variables analizadas se agruparon en las siguientes áreas: antecedentes del delito (personales y socio familiares), variables relacionadas con el delito (variables judiciales, del presunto agresor y de la intervención de nuestro servicio) y consecuencias judiciales, personales y socio familiares de delito.

Por lo que se refiere a la metodología utilizada, se elaboró un listado de las variables relevantes de nuestro estudio, con la finalidad de obtener una plantilla de introducción de datos que sistematizara la información de cada caso y facilitase el volcado en el programa informático de análisis estadístico. Cada variable fue operativizada rigurosamente mediante la redacción de un manual de instrucciones donde constaba la descripción concreta de cada variable y de sus correspondientes valores de respuesta. En segundo lugar, se determinó el período temporal durante el cual se obtendrían los datos y, dentro de este período, se analizaron todos los casos que se corresponderían con la denuncia por abuso sexual a un menor. Una vez realizado el informe pericial, el psicólogo de referencia realizó un vaciado de la información relevante para nuestro estudio mediante la cumplimentación de la plantilla de datos y su introducción posterior en el programa informático correspondiente. En tercer lugar, una vez introducida la información de todos los casos analizados en el programa informático, se realizaron los diferentes análisis estadísticos que permitieron la valoración de los datos. En concreto se realizaron análisis básicos de estadística descriptiva. Finalmente, y después de haber analizado los datos, se

van integrar tots els resultats i es va procedir a redactar les conclusions de la investigació.

Resultats i conclusions

Els resultats del nostre estudi destaquen que la majoria dels menors són nascuts a Catalunya, tenen més de nou anys i les tres quartes parts són nenes. La meitat de les famílies tenen un perfil tradicional i l'altre meitat són monoparentals o reconstituïdes, i es valora un estil educatiu adequat en la majoria dels casos. Es cospa una escassa presència d'antecedents familiars significatius. En els menors predominen els trets de personalitat de submissió, conformisme i introversió, presentant una escassa psicopatologia prèvia. Predominen els abusos sexuals crònics realitzats per una persona de l'entorn familiar del menor. Entre la presumpta ocurrència del delictes i la intervenció del nostre servei passen més de 6 mesos i entre la revelació del menor i la denúncia menys d'una setmana. Quant a la persona que interposa la denúncia, en la mostra analitzada el més habitual és que sigui un familiar de la presumpta víctima. El menor que arriba al nostre servei ja ha realitzat prèviament 2 o 3 declaracions sobre els fets abusius i no és present una coexistència d'altre tipus de maltractament. En relació amb la demanda judicial més freqüent que es fa a l'EATP versa sobre la credibilitat del/de la testimoni i la petició de suport a l'exploració judicial (PSEJ). En general, els testimonis dels menors sobre l'abús resulten globalment creïbles, essent molt baixa la proporció dels testimonis no creïbles. Les principals seqüeles psicològiques copsades en els menors són la simptomatologia ansiosa i posttraumàtica, predominant també els sentiments de rebuig envers l'agressor.

Entrevistant infants preescolars víctimes d'abús sexual i/o maltractament familiar: eficàcia dels models d'entrevista forense

Autors: Josep Ramon Juárez López; Eva Sala Berga

Introducció

Entrevistar i explorar infants en edat preescolar que han viscut o presenciat una situació dolorosa o traumàtica és una tasca complexa, no exempta d'una dosi extra d'ansietat i responsabilitat per als professionals que la desenvolupen. I és que no podem obviar la creença àmpliament estesa que els nens i nenes d'aquestes edats no poden oferir descripcions verdaderes ni exactes d'esdeveniments que han experimentat o dels quals n'han estat testimonis, és a dir, es pressuposa que els seus relats no són creïbles.

integraron todos los resultados y se procedió a la redacción de las conclusiones de la investigación.

Resultados y conclusiones

Los resultados de nuestro estudio destacan que la mayoría de los menores son nacidos en Cataluña, tienen más de nueve años y las tres cuartas partes son niñas. La mitad de las familias tienen un perfil tradicional y la otra mitad son monoparentales o reconstituídas. Se valora un estilo educativo adecuado en la mayoría de los casos. Se capta una escasa presencia de antecedentes familiares significativos. En los menores predominan los rasgos de personalidad de sumisión, conformismo e introversión, presentando una escasa psicopatología previa. Predominan los abusos sexuales crónicos realizados por una persona del entorno familiar del menor. Entre el presunto hecho delictivo y la detención y la intervención de nuestro servicio pasan más de 6 meses y entre la revelación del menor y la denuncia, menos de una semana. Por lo que se refiere a la persona que interpone la denuncia, en la muestra analizada lo más habitual es que sea un familiar de la presunta víctima. El menor que llega a nuestro servicio ya ha realizado previamente 2 o 3 declaraciones sobre los hechos abusivos y no hay coexistencia de otro tipo de maltrato. En relación con la demanda judicial mas frecuente que se le hace al EATP versa sobre la credibilidad del/de la testigo y la petición de apoyo en la exploración judicial (PSEJ). En general, los testimonios de los menores sobre el abuso resultan globalmente creíbles, siendo muy baja la proporción de los testimonios no creíbles. Las principales secuelas psicológicas captadas en los menores son la sintomatología ansiosa y posttraumática, predominando también los sentimientos de rechazo respecto al agresor.

Entrevistando niños preescolares víctimas de abuso sexual y/o maltrato familiar: eficacia de los modelos de entrevista forense

Autores: Josep Ramon Juárez López; Eva Sala Berga

Introducción

Entrevistar y explorar niños en edad preescolar que han vivido o presenciado una situación dolorosa o traumática es una tarea compleja, no exenta de una dosis extra de ansiedad y responsabilidad para los profesionales que la desarrollan. Y es que no podemos obviar la creencia ampliamente extendida de que los niños y niñas de estas edades no pueden ofrecer descripciones verdaderas ni exactas de acontecimientos que han experimentado o de los cuales han sido testigos, es decir, se presupone que sus relatos no son creíbles.

Cal informar al lector interessat en aquesta temàtica que la primera part de la recerca és una recollida, síntesi i elaboració de les principals característiques pròpies dels infants preescolars pel que fa a memòria, llenguatge, pensament, suggestionabilitat, sexualitat i desenvolupament del judici moral i de la mentida. Juntament amb aquesta descripció de l'univers preescolar, es presenta un capítol especialment desenvolupat i actualitzat sobre la tipologia de les preguntes utilitzades en l'exploració forense, així com dels 3 models o protocols d'entrevista analitzats:

- a. El Protocol de Menors (PM) de Bull i Birch, model bàsic que divideix l'entrevista en les 4 etapes clàssiques: enteniment i compenetració, relat lliure, entrevista i tancament.
- b. El model del National Institute for Children Development (NICHD) de Michel Lamb, amb la seva adaptació a la pràctica forense, l'EASI (Evaluación del Abuso Sexual Infantojuvenil), en el qual s'amplien i subdivideixen les etapes en 11 i les particularitats més importants són la denominada "cerimònia de la veritat-mentida", l'establiment de les regles i l'entrenament previ sobre el record de l'infant amb temes neutrals.
- c. L'Entrevista Cognitiva (EC) de Fisher i Geiselman, especialment coneguda per l'aplicació de les 4 tècniques derivades de les últimes investigacions sobre el funcionament de la memòria: la reinstauració contextual, el record en ordre diferent, la compleció i el canvi de perspectiva. A més, també utilitza una etapa que anomena síntesi-resum en la qual són els infants qui escolten la història que han explicat, ara per part de l'entrevistador, permetent-los així escoltar el curs narratiu i aconseguir nous detalls de record que incrementin la informació emesa.

Cal assenyalar que s'han escollit aquests 3 models d'entrevista perquè, a part de les seves similituds (pròpies d'una mateixa consideració i atenció als infants), també presenten variacions que ens permeten contrastar-los.

Hipòtesi i objectius

La hipòtesi de partida és que els diferents models d'entrevista analitzats permeten obtenir volums informatius diferents en infants en edat preescolar pel que fa a informació emesa correcta i, també, errònia.

Hay que informar al lector interesado en esta temática que la primera parte de la investigación es una recogida, síntesis y elaboración de las principales características propias de los niños preescolares por lo que se refiere a la memoria, lenguaje, pensamiento, sugestionabilidad, sexualidad y desarrollo del juicio moral y de la mentira. Junto con esta descripción del universo preescolar, se presenta un capítulo esencialmente desarrollado y actualizado sobre la tipología de las preguntas utilizadas en la exploración forense, así como de los 3 modelos o protocolos de entrevista analizados:

- a. El Protocolo de Menores (PM) de Bull y Birch, modelo básico que divide la entrevista en las 4 etapas clásicas: entendimiento y compenetración, relato libre, entrevista y cierre.
- b. El modelo del National Institute for Children Development (NICHD) de Michel Lamb, con su adaptación a la práctica forense, la EASI (Evaluación del Abuso Sexual Infantojuvenil), en el cual se amplían y subdividen las etapas en 11 y las particularidades más importantes son la denominada "ceremonia de la verdad-mentira", el establecimiento de las reglas y el entrenamiento previo sobre el recuerdo del niño con temas neutrales.
- c. La Entrevista Cognitiva (EC) de Fisher y Geiselman, especialmente conocida por la aplicación de las 4 técnicas derivadas de las últimas investigaciones sobre el funcionamiento de la memoria: la reinstauración contextual, el recuerdo en orden diferente, la compleción y el cambio de perspectiva. Además, también utiliza una etapa denominada síntesis-resumen en la cual son los niños quienes escuchan la historia que han explicado, ahora por parte del entrevistador, permitiéndoles, de esta manera, escuchar el curso narrativo y conseguir nuevos detalles de recuerdo que incrementen la información emitida.

Hay que señalar que se han escogido estos 3 modelos de entrevista porque, a parte de sus similitudes (propias de una misma consideración y atención a los niños) también presentan variaciones que nos permiten contrastarlos.

Hipótesis y objetivos

La hipótesis de partida es que los diferentes modelos de entrevista analizados permiten obtener volúmenes informativos diferentes en niños en edad preescolar por lo que se refiere, tanto a la información emitida correcta como también la errónea.

Els 3 objectius consegüents són: a) determinar quin dels models d'entrevista permet obtenir un volum informatiu amb més precisions i, alhora, amb menys errors; b) dissenyar un model d'entrevista propi obtingut a partir dels resultats de l'estudi, aprofitant les potencialitats dels models avaluats i minimitzant els defectes detectats en aquests models; i c) consensuar aquest model per tal d'instaurar-lo com a model professional, tant d'actuació pericial com per a futures recerques i anàlisis d'efectivitat i precisió.

Metodologia

El disseny de la recerca ha reproduït el binomi infant - esdeveniment traumàtic mitjançant la visualització i l'explicació als infants en edat preescolar d'un fet emocionalment significatiu amb el qual es podien sentir identificats, com és l'accident en bicicleta d'un infant d'aquest període evolutiu que cau, es fa mal, sagna i, finalment, el seu pare el cura. Es va explicar la història amb el suport de 7 làmines fotogràfiques que il·lustraven les diferents parts de l'incident narrat. A partir d'aquí es van entrevistar 135 infants de P3, P4 i P5 utilitzant els 3 models d'entrevista.

Resultats i conclusions

Els resultats han estat clars: quan utilitzem un model d'entrevista adequat amb els infants en edat preescolar, el nivell de record correcte oscil·la entre el 71-88%, fet que ens permet defensar tant la confiança en el record dels infants com en la utilització dels protocols específics.

I per contribuir al canvi necessari de creença sobre la manca de fiabilitat i validesa dels seus records, constatem que el percentatge d'emissions incorrectes d'aquests infants és mínim, al voltant d'un 6% de mitjana.

Naturalment, els resultats també han deixat constància d'un fet esperable a l'hora d'entrevistar menors preescolars: els infants de 3 anys són els més sensibles a una pràctica professional poc acurada, passant d'un 38,31% d'informació correcta emesa, a un 71,75% quan s'utilitza un protocol més adient i detallat. A la vegada, hem evidenciat que els infants de 4 i 5 anys presenten un salt important en les seves capacitats i volums informatius correctes, oscil·lant tots dos grups poblacionals al voltant del 88%.

Los 3 objetivos principales de la investigación son: a) determinar cual de los modelos de entrevista permite obtener un volumen informativo con mas precisiones y, a la vez, con menos errores; b) diseñar un modelo de entrevista propio obtenido a partir de los resultados del estudio, aprovechando las potencialidades de los modelos evaluados y minimizando los defectos de estos modelos; c) consensuar este modelo con el fin de instaurarlo como modelo profesional, tanto de actuación pericial como para futuras investigaciones y análisis de efectividad y precisión.

Metodología

El diseño de la investigación ha producido un binomio niño-acontecimiento traumático mediante la visualización y la explicación a los niños en edad preescolar de un hecho emocionalmente significativo con el cual se pueden sentir identificados, como es el accidente en bicicleta de un niño de este período evolutivo que cae, se hace daño, sangra y, finalmente, su padre le cura. Esta historia se explicó con el apoyo de 7 láminas fotográficas que ilustraban las diferentes partes del incidente narrado. A partir de ahí, se van entrevistando los 135 niños de P3, P4 y P5 utilizando los 3 modelos de entrevista.

Resultados y conclusiones

Los resultados han sido claros: cuando utilizamos un modelo de entrevista adecuado con los niños en edad preescolar, el nivel de recuerdo correcto oscila entre el 71-88%, hecho que nos permite defender tanto la confianza en el recuerdo de los niños como en la utilización de los protocolos específicos.

Y para contribuir al cambio necesario en la creencia sobre la falta de fiabilidad y validez de sus recuerdos, constatamos que el porcentaje de emisiones incorrectas de estos niños es mínimo, alrededor de un 6% de media.

Naturalmente, los resultados también han dejado constancia de un hecho esperable a la hora de entrevistar menores preescolares: los niños de 3 años son los mas sensibles a una práctica profesional poco cuidadosa, pasando de un 38,31% de información correcta emitida, a un 71,75% cuando se utiliza un protocolo mas adecuado y detallado. A la vez, hemos evidenciado que los niños de 4 y 5 años presentan un salto importante en sus capacidades y volúmenes informativos correctos, oscilando los dos grupos poblacionales alrededor del 88%.

Pel que fa als aspectes tècnics dels models d'entrevista analitzats, destaquem que és necessari establir les regles de l'entrevista, ja que ha estat el model del NICHHD-EASI (que incorpora aquesta etapa específica) el que ha obtingut els millors resultats en els 3 cursos de preescolar.

El Protocol de Menors, amb l'avantatge de la seva simplicitat però sense contemplar la cerimònia veritat-mentida ni les regles d'entrevista, ha estat el menys eficaç, i no tant per la informació correcta que possibilita (61,93% de mitjana) sinó per la informació errònia que no controla: 9,31%, pràcticament el doble que els altres dos models d'entrevista que han arribat a xifres similars: un 4,31% el protocol del NICHHD i un 5,68% l'Entrevista Cognitiva.

I, per últim, destacar la ineficàcia de les tècniques de memòria de l'Entrevista Cognitiva en els infants de P3 i P4. En els de P5 es comencen a veure beneficis amb la tècnica de la reinstauració contextual, restant les altres tècniques fora de la comprensió i utilització dels infants d'aquestes edats.

Per tant, dels resultats obtinguts constatem que la fiabilitat dels relats dels infants en edat preescolar té més a veure amb les característiques de l'entrevista i les habilitats de l'entrevistador que amb qualsevol limitació natural de les capacitats cognitives d'aquests infants.

Propostes

Es presenta desenvolupat i concretat un model d'entrevista propi, fruit de les aportacions del present estudi, que hem denominat EATI (Entrevista d'Avaluació del Testimoni Infantil), i que contempla 6 apartats diferents: 1) establiment de les regles, 2) avaluació d'escenaris i contextos relacionats, 3) avaluació de la capacitat de record, 4) avaluació de la informació anatòmic-sexual, 5) l'incident, i 6) finalització, descompressió, comiat i tancament.

També es presenten tres esquemes pràctics destinats a oferir, d'una forma ràpida i sintètica, les principals consideracions per tal d'efectuar una entrevista forense a infants preescolars: a) Estructura bàsica de l'entrevista forense, b) Consideracions prèvies per entrevistar infants i c) L'ordre de les preguntes i la metàfora de l'urna.

Por lo que respecta a los aspectos técnicos de los modelos de entrevista analizados, destacamos que es necesario establecer las reglas de la entrevista, ya que ha sido el modelo del NICHHD-EASI (que incorpora esta etapa específica) el que ha obtenido los mejores resultados en los 3 cursos de preescolar.

El Protocolo de Menores, con la ventaja de su simplicidad pero sin contemplar la ceremonia verdad-mentira ni las reglas de la entrevista, ha sido el menos eficaz, y no tanto por la información correcta que posibilita (61,93% de media) sino por la información errónea que no controla: 9,31%, prácticamente el doble que los otros dos modelos de entrevista que han llegado a cifras similares: un 4,31% el protocolo del NICHHD y un 5,68% la Entrevista Cognitiva.

Y, por último, hay que destacar la ineficacia de las técnicas de memoria de la Entrevista Cognitiva en los niños de P3 i P4. En los de P5, se comienzan a ver beneficios con la técnica de la reinstauración contextual, quedando las otras técnicas fuera de la comprensión y utilización de los niños de estas edades.

Por tanto, de los resultados obtenidos constatamos que la fiabilidad de los relatos de los niños en edad preescolar tiene mas que ver con las características de la entrevista y las habilidades del entrevistador que con cualquier limitación natural de las capacidades cognitivas de estos niños.

Propuestas

Se presenta desarrollado y concretado un modelo de entrevista propio, fruto de las aportaciones del presente estudio, que hemos denominado EATI (Entrevista de Evaluación del Testimoni Infantil – en catalán Entrevista d'Avaluació del Testimoni Infantil) y que contempla 6 apartados diferentes: 1) establecimiento de las reglas, 2) evaluación de escenarios y contextos relacionados, 3) evaluación de la capacidad de recuerdo, 4) evaluación de la información anatómico-sexual, 5) el incidente, y 6) finalización, descompresión, despedida i cierre.

También se presentan tres esquemas prácticos destinados a ofrecer, de una forma rápida y sintética, las principales consideraciones para efectuar una entrevista forense a niños preescolares: a) estructura básica de la entrevista forense, b) consideraciones previas para entrevistar niños y c) el orden de las preguntas y la metáfora de la urna.

Butlletins. *Invesbreu publicats*

- 1 *Immigrants i criminalitat a Europa. Els exemples d'Alemanya i Espanya. Gener 1995*
- 2 *La preso pública de Barcelona durant l'etapa isabelina / La casa de correcció de Barcelona (1836-1856). Gener 1998.*
- 3 *El cost de la justícia penal. Privació de llibertat i alternatives. Febrer 1998.*
- 4 *El nen abusat sexualment com a testimoni / Els delictes contra la llibertat sexual relacionats amb menors. Març 1998.*
- 5 *Intel·ligència i personalitat en el procés rehabilitador del delinqüent. Maig 1998.*
- 6 *Salut i presó. Octubre 1998.*
- 7 *La premsa envers la violència juvenil i la presó. Novembre 1998.*
- 8 *El tractament dels agressors sexuals. Febrer 1999.*
- 9 *La victimització a Catalunya l'any 1996. Abril 1999.*
- 10 *Programes aplicats de psicologia comunitària amb personal penitenciari. Juny 1999.*
- 11 *Justícia juvenil: inserció laboral i mesures en medi obert. Octubre 1999.*
- 12 *Reincidència i delinqüència juvenil. Novembre 1999.*
- 13 *Violència domèstica. Desembre 1999.*
- 14 *L'estat de l'adopció a Catalunya (1998-1999).*
- 15 *Maltractaments infantils a Catalunya. Juny 2000*
- 16 *Presó i dones. La incidència dels programes motivacionals en la conducta social. Un estudi evolutiu (1988-2000) a la presó de dones de Barcelona. Setembre 2000*
- 17 *Avaluació d'un programa de tractament per a joves violents. Novembre 2000*
- 18 *Avaluació de l'efectivitat dels programes de tractament amb delinqüents a Europa. Gener 2001*
- 19 *La victimització a Catalunya l'any 1999. Maig 2001*
- 20 *L'arrest de cap de setmana a Catalunya (1996-2000)*
- 21 *Addictes a les drogues i reincidència en el delicte*
- 22 *Maltractaments físics greus a nadons i menors de quatre anys ingressats en centres d'acolliment*
- 23 *Intervenció institucional. Elements per a l'anàlisi en menors infractors o en risc*
- 24 *Els menors estrangers indocumentats no acompanyats (MEINA)*
- 25 *La medicació penal*
- 26 *La reincidència*
- 27 *Família i conducta antisocial*
- 28 *Presentació de dues recerques de l'àmbit penitenciari*
- 29 *Intervenció en centres de justícia juvenil*
- 30 *La Classificació inicial en règim obert dels condemnats a presó*
- 31 *La reincidència en les penes alternatives a la presó a Catalunya*
- 32 *L'assistència religiosa i la llibertat de culte a les presons de Catalunya*
- 33 *Bullying - Violència de gènere Elements per a l'anàlisi*
- 34 *Violència dels joves a la família*
- 35 *Infractors i conducta violenta*
- 36 *Drogues i tractament penitenciari*
- 37 *Perfil professional del jutge de primera instància i instrucció de Catalunya*
- 38 *Violència de gènere i justícia*
- 39 *Delictes sexuals i reincidència*
- 40 *Intervenció amb infractors juvenils*
- 41 *Mediació i resolució de conflictes en entorns penitenciaris*
- 42 *Perfil professional del Secretari Judicial de Catalunya*
- 43 *Predicció del risc de violència en contextos institucionals. Els sistemes de control monitorat aplicat a penats adults*
- 44 *Drogues i presó. Mesures de seguretat i salut mental*
- 45 *Models de política criminal i penitenciària internacional*
- 46 *Dona i violència de gènere*
- 47 *La formació dels funcionaris de seguretat dels centres penitenciaris a Catalunya i a França*
- 48 *Perfil dels penats per delictes contra la seguretat del trànsit*
- 49 *Intervenció amb agressors de violència de gènere*
- 50 *Intervenció amb infractors condemnats per delictes de trànsit a programes formatius*

Edició i producció: **Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada Ausiàs March, 40**
Tel. 93 207 31 14
Fax 93 207 67 47
cejfe.dj@gencat.cat

Tiratge: 2.000 exemplars

ISSN: 1138-5014

Dip. legal: B-1482-1998